

De Nederlandse Taalunie : resultaten en problemen

door

OSCAR DE WANDEL

De concrete titel die mij door uw voorzitter werd gesuggereerd, (ik heb er mij, zoals dat ambtenaren past, keurig aan gehouden) en de vooropgezette duur van de uiteenzetting (ik zal nog zien of ik mij daaraan houd) nopen mij er toe niet te hard of — zoals u verkiest — te hooggestemd van stapel te lopen. In ieder geval zal ik pogen het concreet te houden, deels omdat u erom heeft gevraagd, deels ook omdat ik eergisteren bij de opening van de tweede Algemene Conferentie van de Nederlandse Taal en Letteren te „Alden Biesen” een ongeveer gelijklopend verhaal heb gehouden. Bis repetita placent. Op die manier overtuig je niet enkel de anderen, maar ook jezelf van je gelijk. En, gelooft u het of niet, bij het maken van beleid gaat het vaker om gelijk krijgen dan om gelijk hebben, een vaststelling die dus toch niet helemaal — of moet ik hier zeggen helemaal niet — strookt met de uitgangspunten van de wetenschap. Helemaal onoverzichtelijk, zoniet een tikkeltje schizofreen, wordt het als je met een (beperkte) wetenschappelijke achtergrond ambtenaar wordt. Vaak wordt het dan wel niet zo erg als in het beruchte verhaal van dr. Jekyll en mr. Hyde, maar spannend is het meestal wel. „De Nederlandse Taalunie : resultaten en problemen” dus. Waar zullen wij eerst mee beginnen. Tussen 1980 en 1985 waren er weinig realisaties en veel problemen. In 1985 waren er veel resultaten en — waarschijnlijk bij gebrek aan tijd — veel minder problemen. In 1986 voorspel ik, tenminste als mijn begroting niet wordt verhoogd, weer veel problemen en bij gebrek aan geld dit keer — minder resultaten. U ziet, ik kan er zonder enige moeite toe komen een perfecte cirkelredenering op te bouwen. Maar laat ik het liever bij de feiten houden. Op 9 september j.l. vierde de Nederlandse Taalunie — in alle bescheidenheid overigens — haar eerste lustrum. In bescheidenheid, maar niet in verslagenheid. Allerminst heeft bij mij de gedachte meegespeeld die Ward Ruyslinck ergens in zijn literair debuut, „De ont-aarde slapers”, heeft neergeschreven : „De verjaring van een groot geluk moet gevierd worden, maar de verjaring van een groot ongeluk moet in stilte herdacht worden.” Zelfs als ik, met enige zin voor

relativiteit, gaarne toegeef dat wij in betere omstandigheden veel méér hadden kunnen doen, kan niemand vandaag nog aan de vaststelling voorbij dat de Nederlandse Taalunie bestaat... èn functioneert.

Op dit ogenblik legt het Algemeen Secretariaat de laatste hand aan het persklaar maken van een publikatie die tegen de jaarwisseling onder de titel „Vijf jaar Taalunieverdrag” het licht zal zien. Uit dit overzicht zult u kunnen opmaken dat de operationele activiteiten vrijwel volledig op de balans van het begrotingsjaar 1985 moeten worden ingeschreven. In de jaren daarvoor moesten de noodzakelijke formele en organisatorische maatregelen worden getroffen. Door omstandigheden van politieke aard kon het Verdrag, hoewel in september 1980 ondertekend, pas midden 1981 door het Nederlandse parlement en de Vlaamse Raad worden geratificeerd. Het heeft vervolgens tot eind januari 1982 geduurd eer de bekrachtigingsoorkonden officieel konden worden uitgewisseld. Het Verdrag kon dus de jure pas beginnen te werken vanaf 1 april 1982. En dat betekende, dat pas na 1 april 1982 aan de samenstelling van de vier officiële organen van de Taalunie kon worden begonnen.

Voor het Comité van Ministers verliep de samenstelling erg vlot. De samenstelling van de Interparlementaire Commissie kostte meer tijd, en was pas in mei 1983 rond. De Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren kon eerst in december 1983 aan het werk. Het Algemeen Secretariaat heeft in 1983 en 1984 slechts op halve kracht gefunctioneerd. Het heeft tot maart 1985 geduurd eer de personeelsformatie volledig kon worden bezet.

Dit alles, dames en heren, heeft bij vele bezielers van de Taalunie gevoelens van malaise teweeggebracht, gevoelens die nog werden versterkt door de wetenschap dat de politieke wil om de organisatie voldoende financiële armslag te geven, slechts langzamerhand groeit, in ieder geval veel trager groeit dan de hooggetemde verwachtingen van direct na de ondertekening van het Verdrag lieten veronderstellen.

U zult zich ongetwijfeld herinneren dat ik, iets meer dan een jaar geleden tijdens de openingszitting van de eerste Algemene Conferentie van de Nederlandse Taal en Letteren in Den Haag, mijn teleurstelling over deze gang van zaken niet onder stoelen of banken heb gestoken. Ik ben dan des te meer verheugd dat de uitvoering van de begroting 1985 naar mijn mening een zeer positief resultaat laat zien. Dit positieve resultaat betreft de overhevelingen van de nationale departementen naar de Taalunie, en de initiatieven van de Taalunie zelf.

Het Comité van Ministers plande de overheveling van bevoegdheden over en middelen voor acht onderwerpen. Deze acht zijn de Neerlandistiek in de landen van de Europese Gemeenschap, het Cer-

tificaat Nederlands als Vreemde Taal, de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, de Stichting Ons Erfdeel, het Genootschap Onze Taal, de Vereniging Algemeen Nederlands, het Komitee voor Frans-Vlaanderen en de Algemene Conferentie van de Nederlandse Taal en Letteren. Het Algemeen Secretariaat heeft deze overhevelingen vlot en accuraat verwerkt. Ik ga er prat op dat wij op 1 oktober j.l. alle subsidiebedragen voor deze activiteiten hadden uitbetaald. Nette afrekeningen zijn immers het eerste vereiste voor het uitbouwen van een goed gestructureerd beleid.

Op 1 januari 1986 zal aan de Nederlandse Taalunie ook de bevoegdheid over de Neerlandistiek buiten de Europese Gemeenschap worden toevertrouwd. Dat in deze overhevelingsoperatie Zuid-Afrika en Indonesië nog niet worden betrokken, is mijns inziens niet van wezenlijk belang. Belangrijk is wèl dat over enkele maanden de steun aan de Neerlandistiek door één centraal administratiepunt zal worden gegeven en dat het beleid van twee regeringen in het verleden, nu gezamenlijk door het ene Comité van Ministers zal worden bepaald.

Maar er is meer. De Vlaamse Gemeenschap heeft zich bereid verklaard ook haar deel van de boekensubsidies — met name het geld voor de leermiddelen — aan de Taalunie over te dragen. De Nederlandse regering had dit reeds in 1985 gedaan. Ook op dit vlak dus zal er van 1 januari af werk kunnen worden gemaakt van een geïntegreerd beleid. Voorts zijn er vorderingen gemaakt op het gebied van de overheveling van een aantal kleinere dossiers als het Literair, Kritisch en Dramatisch Akkoord en de Grote Prijs der Nederlandse Letteren, twee dossiers waarover reeds in 1984 een principe-akkoord was bereikt.

Over de overhevelingen kan ik tenslotte meedelen, dat voor de Stichting Instituut voor Nederlandse Lexicologie, het Bureau Bibliografie van de Neerlandistiek en de Stichting ter Bevordering van de Vertaling van Nederlands Letterkundig Werk de onderhandelingen met de betrokken departementen nog lopen, maar dat de Vlaamse Gemeenschap reeds zeer duidelijk haar bereidheid heeft bevestigd om op korte termijn ook deze dossiers naar de Taalunie over te hevelen. Om redenen van rechtspositionele en technisch-financiële aard voor het lexicologische instituut en het bureau bibliografie, en om redenen van beleid voor de Stichting Vertalingen, is het de Nederlandse ministeries nog niet mogelijk geweest deze aangelegenheden voor onmiddellijke overheveling naar de Taalunie te markeren.

Dames en heren, tot zover mijn overzicht inzake de overhevelingen. Als u hierbij aantekent dat de hele operatie budgettair strikt neutraal gebeurt, en dus niet al te ruim, begrijpt u, dat een verdragsorganisatie als de Nederlandse Taalunie niet enkel in het leven is ge-

roepen om „oude wijn in nieuwe zakken te gieten”. Ik kom hier aan het slot van mijn betoog nog op terug.

Ik kom nu te spreken over de initiatieven van de Taalunie zelf. Dank zij de gecumuleerde overschotten uit de begrotingsjaren 1983 en 1984, die in de opbouwperiode waren ontstaan, kon het Algemeen Secretariaat in 1985 een aantal inventariserende notities opstellen en enkele kleinschalige projecten over specifieke onderwerpen uitvoeren. Het gaat om betrekkelijk kleine zaken, ja wel, maar zij kunnen het zaad zijn waar grotere dingen uit ontkiemen. Ik wijs er uitdrukkelijk op dat deze studies zijn bekostigd met niet-structurele financiële middelen, en precies daar gaat in 1986 het schoentje pijnlijk knellen.

Het is voor u van belang te weten waar deze notities en projecten betrekking op hebben. Het gaat ten eerste om onderwerpen die in artikel 4 van het Verdrag zijn genoemd. U weet dat artikel 4 een bindend karakter heeft. Het punt van de *spelling* raakt een zeer breed publiek het meest. Daarom dus eerst een woord hierover.

Enkele weken geleden, op 9 oktober, werd een werkgroep spelling geïnstalleerd. Zij heeft tot taak het inhoudelijke kader te ontwerpen voor de werkzaamheden van een spellingscommissie, die in een later stadium aan het Comité van Ministers concrete voorstellen moet voorleggen. Tevens zal zij als begeleidingscommissie toezien op de uitvoering van twee concrete projecten, namelijk een brede maatschappelijke sondering naar de wenselijkheid van een wijziging van de spelling en een onderzoek naar de inconsequenties in de Woordenlijst van de Nederlandse taal. Een onderzoek naar de representativiteit van de woordenschat in de Woordenlijst zal de werkgroep niet uitvoeren.

Notities over de inhoudelijke en juridische aspecten van het spellingprobleem verschijnen dit najaar in een nieuwe uitgavenreeks, die de Nederlandse Taalunie in samenwerking met Wolters-Noordhoff, opzet. Artikel 4 noemt ook de *spraakunst*. De medewerking van de Taalunie aan de totstandkoming van de Algemene Nederlandse Spraakunst heeft ons allen veel voldoening geschonken. De ANS wordt goed beoordeeld en er zijn al meer dan 16.000 exemplaren verkocht.

De samenstellers van de ANS werken nu aan een algemeen werkplan voor structurele grammaticale activiteiten. Dit werkplan komt grosso modo neer op een onderzoek van vier jaar naar impliciet en expliciet gehanteerde normen op het gebied van taalgebruik. Na goedkeuring van de begroting 1986 deelt de Katholieke Universiteit te Nijmegen met ingang van 1 januari 1986 voor 50 % in de kosten van het project.

Op het gebied van de *terminologie* ten behoeve van wetgeving en officiële publikaties werden in 1985 twee inventariserende notities gemaakt. Een ervan wordt dit najaar gepubliceerd. Met het Belgisch Instituut voor Normalisatie en het Nederlands Normalisatie Instituut is overleg gepleegd om te komen tot een meer gestructureerde samenwerking van beide instituten.

De subsidies aan de *woordenboeken* van de Vlaamse en Brabantse dialecten werden in 1985 voortgezet in samenwerking met de provincies Antwerpen en Noord-Brabant en de Katholieke Universiteit Nijmegen. Met het oog op een lange-termijnbeleid inzake regionale woordenboeken zal binnenkort overleg worden gepleegd. Ook het woordenboek van de Limburgse dialecten zal daar aan mee doen. Overigens merk ik op dat de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren van mening is dat deze grote regionale woordenboeken vooral gefinancierd zouden moeten worden door de grote onderzoekorganisaties in België en Nederland, zoals het Nationaal Fonds (NFWO) en Zuiver-Wetenschappelijk Onderzoek (ZWO).

Het Algemeen Secretariaat heeft in eigen beheer een analyse gemaakt van de situatie van *het Nederlands binnen* de instellingen van *de Europese Gemeenschap*. Aan de hand van de bevindingen van het rapport zal de Nederlandse Taalunie het nodige doen om bij de Europese Commissie, het Europese Parlement en de Raad van Europa aan te dringen op volwaardige behandeling van het Nederlands als officieel erkende taal van de Gemeenschap.

Van de zijde van de Tweede Kamer ontving het Algemeen Secretariaat het verzoek om commentaar te leveren op de notitie van staatssecretaris Van Eekelen van Buitenlandse Zaken over het internationaal cultureel beleid. Aan dit verzoek werd gaarne en met een zekere uitvoerigheid gevolg gegeven.

Tot zover onze werkzaamheden die op artikel 4 van het Verdrag betrekking hadden. Nu een enkel woord over artikel 5.

Ook op het terrein van artikel 5 werden in 1985 verscheidene initiatieven genomen. Dit mag ten eerste blijken uit de verdere uitbouw en de afronding van twee projecten die op initiatief van de Stichting Boek en onder de auspiciën van de Taalunie hebben plaatsgehad : „Nederlands als Taal van de wetenschap” en „Een beleid voor boek en lezen in het raam van de Nederlandse Taalunie”. Beide projecten liepen over een aantal workshops in 1984 en kenden een afsluitend symposium in 1985. Zij mondden uit in een reeks aanbevelingen die, in samenhang met andere door de Taalunie onderzochte deelgebieden zoals de terminologie en de literaire infrastructuur, als een goed uitgangspunt kunnen dienen voor de ontwikkeling van een geïntegreerd wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de Nederlandse Taal en Letteren en van het boekbeleid. Overigens staat

buiten kijf dat ook de aanbevelingen van de Algemene Conferentie in het reeds geschetste geheel zullen kunnen worden opgenomen. Ten behoeve van een gemeenschappelijk letterenbeleid van de Taalunie werden in 1985 notities vervaardigd over *literaire receptie* en over de *literaire infrastructuur*.

Er is ten tweede een onderzoek verricht naar de positie van het Nederlands als *Tweede Taal* voor hier verblijvende buitenlanders. In dit verband zal een wetenschappelijke notitie verschijnen. Zij behandelt de problematiek in een typisch Nederlands perspectief en is dus wat België betreft nog onvolledig. Aan een aanvulling wordt gewerkt. De op het buitenland gerichte Werkgroep Certificaat Nederlands als *Vreemde Taal* zal op het onderzoek commentaar leveren, zoals trouwens commentaar van andere binnenlandse instanties welkom zal zijn. Daarnaast zal de werkgroep Certificaat Nederlands als *Vreemde Taal* in een afzonderlijk te publiceren stuk haar opvattingen onder woorden brengen over de eventuele totstandkoming van een Certificaat Nederlands als *Tweede Taal*.

Ten derde werd in juni 1985 het Vlaams-Nederlands Overleg Onderwijsresearch en -Documentatie opgezet. Het is een samenwerkingsverband van de Taalunie, het Nederlandse ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, de Stichting voor Onderzoek van het Onderwijs, het Ministerie van Onderwijs te Brussel, de Commissie Onderwijskundige Documentatie en het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek. Binnen het kader van dit Vlaams-Nederlands overleg worden voorbereidingen getroffen om een inventarisatie te maken van de faciliteiten in Nederland en Vlaanderen voor het leren van Nederlands aan anderstaligen. Dit Vlaams-Nederlands Overleg maakt verder een kwalitatieve en kwantitatieve inventaris van de positie van het vak Nederlands in het lesurenpakket van het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs in het hele taalgebied. De resultaten zullen in 1986 beschikbaar komen. Een inventaris en een beleidsaanbeveling met betrekking tot de taaladvisering in beide landen zijn inmiddels gereed gekomen.

Ten vierde werden, in samenwerking met Radio Nederland Wereldomroep, drie audio-cassettes met bijbehorend studiemateriaal voor de buitenlandse lectoraten gemaakt en samen met de NOS en de BRT werden geïntegreerde cursussen gegeven voor auteurs van radio- en televisiespelen.

Ten vijfde werd bij de beoefenaren van de Neerlandistiek extra muros door middel van een enquête gepeild wat de behoeften zijn aan leermiddelen voor de lectoraten en docentschappen. Het was zeer verheugend dat het Bureau Bibliografie voor de Neerlandistiek, een proefproject inzake bibliografische attenderingslijsten wilde inbrengen bij de Taalunie. De resultaten van deze initiatieven werden in au-

gustus 1985 door de deelnemers aan het driejaarlijkse Colloquium Neerlandicum algemeen toegejuicht. Dit jaar nog wordt een begin gemaakt met de aanmaak van een selectie videotapes die door de buitenlandse docenten zullen kunnen worden geleend.

Het zesde initiatief betreft het vertaalbeleid. Er is een inventarisatie gemaakt die de mogelijkheid moet bieden in de toekomst een betere onderlinge afstemming van nationale regeling te bereiken, zoniet een gestructureerde gezamenlijke aanpak van de vertaling van Nederlandstalig literair werk.

Over al deze initiatieven wordt het advies van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren gevraagd.

Dames en heren. Hoe onvolledig en generaliserend dit overzicht onvermijdelijk ook is, ik meen dat het niettemin een duidelijk beeld schetst van de omvang en de verscheidenheid van de initiatieven die, vooral in 1985, door de Nederlandse Taalunie werden genomen.

Geheel binnen de begroting en met het oog op een duidelijke beleidsontwikkeling op middellange en lange termijn, heeft het Algemeen Secretariaat met voortvarendheid concreet werk geleverd. Het is daarom des te pijnlijker, dat de ontwerpbegroting voor 1986 vrijwel geen ruimte laat voor het omzetten van deze ideeën in beleid. Ik betreur dit ten zeerste. Het lijkt alsof wij op rotsige bodem hebben gezaaid.

Ik betreur dit niet alleen om het vele werk dat, in nauwelijks enkele maanden tijd, door mijn medewerkers is gepresteerd, maar meer nog omdat dit werk de concretisering is geweest van de adviezen van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren, de aanbeveling van de Interparlementaire Commissie, van resoluties van de Algemene Conferentie, van de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, het Algemeen Nederlands Congres, de Stichting Ons Erfdeel en van vele andere organisaties en personen.

Het perspectief op de toekomst wordt zwaar gehypothekeerd door het besluit van het Comité van Ministers om ook de Nederlandse Taalunie zo kort na haar oprichting in essentie op de nulgroei vast te pinnen. Ik betreur dit want er is voor het eerst vanuit één visie getimmerd aan de voorbereiding van een gezamenlijk beleid. Het integreren van losse, soms aan elkaar tegenstrijdige aanbevelingen tot één geprofileerd gezamenlijk plan, heeft veel tijd, geld en energie gekost. Ik teken hierbij aan, dat er vaak niet enkel Noord-Zuid, maar bovenal ook interdisciplinair is geïntegreerd, zodat ook het draagvlak waarop het te ontwikkelen beleid is gebaseerd, aanzienlijk is vergroot.

Ik heb alle begrip voor de budgettaire situatie waarmee het Comité van Ministers vanuit de beide landen wordt geconfronteerd. Ik zal, net als in het verleden, loyaal zijn beslissingen uitvoeren, maar ik wil niet nalaten erop te wijzen dat het, op basis van de nu beschikbare

middelen, onmogelijk is aan de verdragsartikelen een constructieve en evenwichtige uitvoering te geven.

Het bevriezen van de structurele Taalunie-begroting op het niveau van 1985 betekent een zeer zware nadruk op twee aangelegenheden van artikel 4, en een loutere voortzetting van een van vóór de Taalunie daterend beleid inzake artikel 5. Het lijkt mij niet erg realistisch nu reeds de financiële middelen voor de overgehevelde activiteiten drastisch te herschikken om met dat oude geld nieuw beleid te ontwikkelen. Zo'n operatie zou ten koste gaan van velen en ten goede komen aan slechts enkelen.

Over de noodzaak om — op middellange termijn — de „oude wijn” opnieuw te keuren, ben ik met het Comité van Ministers wel eens.

De Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren zal, dit najaar nog, zijn eigen activiteiten en die van de Algemene Conferentie evalueren. Mijn staf en ik zijn bereid hierbij te adviseren. Zonder vooruit te lopen op de uitkomsten van deze geestelijke oefening, kan nu reeds worden gezegd, dat het wenselijk is de functies van de Raad en de Conferentie wat scherper te omlijnen, opdat de onderscheiden Commissies van de Raad, die over het te voeren beleid zullen moeten adviseren, wat meer afstand verkrijgen ten aanzien van de Conferentie.

Nogmaals, ik acht dit niet van wezenlijk belang. Van fundamenteel belang is veeleer het politieke, intellectuele en maatschappelijke draagvlak dat de Nederlandse Taalunie moet schragen. Ook dit verhaal heb ik al eens meer laten horen.

Dames en heren, ik wil zo langzamerhand komen tot een afronding van mijn betoog. Ik zal het, omwille van het reeds ver gevorderde uur, ludiek proberen te houden. Ik refereer gaarne aan de toespraak van professor dr. E.H. Kossmann bij de opening van de Tweede Algemene Conferentie van de Nederlandse Taal en Letteren op 24 oktober j.l. en wil hierbij ook een klacht betrekken die ik in kringen van literatoren en literatuurwetenschappers als vaker heb gehoord. De stelling is deze: „Wij hadden een Algemene Conferentie der Nederlandse *Letteren*” — let u op de klemtoon — „en wij houden er een *Taalunie* aan over.” Dat is zo. Het Verdrag schrijft inderdaad bindende samenwerkingspatronen voor op het gebied van de taal en vrijblijvende samenwerking op het vlak van de letteren. Toch moet mijns inziens hierover geen treurnis ontstaan. De Algemene Conferentie heeft zopas twee dagen besteed aan de „Integratie op het gebied van de letteren in Noord en Zuid”. Er werden best enkele constructieve ideeën aangedragen. De verwezenlijking ervan zal echter niet van een leien dakje lopen, rekening houdend met de wel

erg krappe financiële ruimte (f 50.000,--) waarover de Taalunie in 1986 zal beschikken om aan geïntegreerd letterenbeleid te doen.

Maar nog eens, met Kossmann ben ik het volkomen eens als hij zegt : „Eenheid groeit niet ; eenheid wordt gemaakt.” En verder : wij zijn inderdaad niet de erfgenamen van een mislukt Verenigd Koninkrijk of van een statenbond „aangezien aan die beide formaties net precies dat ontbrak wat de Taalunie in duidelijke teksten wil en wenst en verplicht is na te streven : de door een krachtig apparaat en een groot wetenschappelijk en artistiek corps stelselmatig doorgevoerde integratie van de literair-culturele inspanningen in Vlaanderen en Nederland. Dit kan dus niet worden geïnterpreteerd als de zoveelste poging om iets te bereiken wat vroeger steeds is mislukt. Dit is een poging om een nieuwe situatie te scheppen die in de historie geen duidelijke antecedenten heeft en niet door een lange geschiedenis wordt beheerst. Die nieuwe situatie is hoogst belangwekkend en hoogst problematisch. Wij zien op het ogenblik twee Nederlands sprekende cultuurgemeenschappen streven naar een samenwerking die, dunkt me, vooral praktisch en pragmatisch is georiënteerd, ideologisch nauwelijks is belast en waarschijnlijk niet door hoogvliegende idealen wordt gedragen. Degene die het uit de Algemene Conferentie van 1984 voortgekomen document — De bouwstenen voor een Taaluniebeleid — doorleest, zal zich, naar ik aanneem, door dit proza niet in onweerstaanbare mate voelen aangemoedigd zijn broeder of zuster van over de staatsgrens in de armen te vallen. In het stuk klinkt niets meer door van de lyrische extasen der romantische taalliefde die de Vlaamse Beweging in Noord en Zuid vroeger zo diep plachten te ontroeren. Die tijd is voorbij. Wij zijn nuchtere mensen. Als wij het over integratie hebben dan bedoelen wij — zo blijkt uit de stukken — degelijk geordende en rationeel geprogrammeerde samenwerking van twee nauw aan elkaar verwante, vooral in hun relaties met het niet-Nederlandstalige buitenland van elkaar afhankelijke en op elkaars steun aangewezen cultuurkringen. Wij willen enkele van onze culturele inspanningen integreren zonder onze culturele identiteiten, wat die ook mogen zijn, in één geheel te absorberen. In elkaar opgaan, zich met elkaar tot één Vlaams-Nederlandse cultuur vermengen, dat is natuurlijk niet iets wat per verdrag kan worden geregeld en er is juist op het ogenblik dat Vlaanderen zich tot zo'n zelfbewustheid heeft ontwikkeld, weinig reden te veronderstellen dat dit in de naaste toekomst verwerkelijkbaar zou zijn”.

Vanzelfsprekend zal de Nederlandse Taalunie niet meteen alle politieke, juridische of maatschappelijke barrières slopen die in de loop van de jaren tussen Nederland en Vlaanderen zijn opgeworpen. Het is ook duidelijk dat niet van vandaag op morgen alle taalverschillen tussen Noord en Zuid zullen zijn weggewerkt, temeer daar het

vaststaat dat de Nederlandse Taalunie niet de bedoeling heeft afbreuk te doen aan de bestaande dialectische verscheidenheid in beide landen. Wat echter wel als een paal boven water staat, is dat het geen van beide verdragsluitende partijen nog mogelijk is afzonderlijke beslissingen te nemen inzake de in de verdragstekst opgenoemde aangelegenheden.

Wat de richting zal zijn die de integratiepolitiek zal volgen, is niet in het verdrag bepaald. Of de opgelegde eis tot het voeren van een gezamenlijk beleid op het „gebied van de taal en letteren in de ruimste zin” uiteindelijk zal uitmonden in een strikte eenheid dan wel in een eenheid in verscheidenheid, is thans niet te voorspellen. Democratisch gestructureerde rechtsstaten zijn nu eenmaal uiterst gevoelig en beweegbare eenheden binnen een wereld in snelle evolutie. Het zal de taak zijn van de organen van de Unie om, ieder op het eigen terrein, zorg te dragen voor de integratie van hun nieuwe structuur in deze maatschappij. Alleen als aan die voorwaarde wordt voldaan, zal het de Taalunie mogelijk zijn een beleid te voeren dat werkelijk door de gemeenschap van beide landen wordt gedragen.

In een wereld waar meer dan ooit het gevaar aanwezig is dat kleine minderheden door de vloedgolf van het cultuurimperialisme worden overspoeld, zullen de 14 miljoen Nederlanders en de 6 miljoen Vlamingen afzonderlijk nauwelijks stand kunnen houden. Gezamenlijk kunnen zij het, dankzij het Taalunieverdrag, nu wel. Wil de Nederlandse beschaving immers haar bijdragen blijven leveren aan de Europese en mondiale samenwerking op het vlak van de cultuurpolitiek, dan zal een eensgezind optreden binnen het gremium van internationale organisaties als de Europese Economische Gemeenschap en de UNESCO steeds dwingender worden. Ook van deze dimensie zijn de bewindslieden zich terdege bewust. Het is in deze tijd van economische recessie geen sinecure geweest om op relatief korte tijd een toch wel complexe, gloednieuwe intergouvernementele organisatie operationeel te maken. Dat de Nederlandse en de Vlaamse regeringen er, met relatief weinig geld en met een krappe personeelsbezetting, toch in geslaagd zijn in amper vijf jaar de grondslag te leggen voor een goed gewapend apparaat waaraan zij met een gerust geweten een stuk van hun soevereiniteit kunnen afstaan, is enkel mogelijk geweest dankzij het doorzettingsvermogen van al diegenen die rechtstreeks of onrechtstreeks hebben bijgedragen tot het propageren en concretiseren van de idee van de Taalunie.

Dames en heren, dit zijn, meen ik, ondanks alles toch tastbare feiten. U zult begrijpen dat ik, met de achterliggende ideeën die ik pas heb verdedigd, geen boodschap heb aan zielloos gekanker. Zeker niet als het gezeur — en dat is mijn laatste woord — de vormen aanneemt waarin Jeroen Brouwers het heeft gegoten: De „culturele in-

tegratie is een hersenspinsel van steeds nieuwe lichtingen aartsreactionaire Vlaamse meneren en mevrouwen, die vinden dat twee volkomen van elkaar weg gevloeide culturen weer binnen één bedding moeten gaan vloeien. Waarom die Vlaamse meneren en mevrouwen dat vinden : (...), ik weet het niet. Ik weet alleen dat het een typisch Vlaams idee-fixe is ; — in Nederland ziet niemand de zin, het nut of de aantrekkelijkheid van zo'n afgedwongen culturele coïtus met Vlaanderen in. Om dit te bewijzen hangen in het Vlaams Huis te Amsterdam de spinnewebben in de deurgaten en groeit het mos er tegen het behang. Wat hebben wij ook met elkaars cultuur te maken ? Wat hebben wij überhaupt met elkaar te maken ? Wij spreken niet eens dezelfde taal, al houdt diezelfde aartsreactionaire groep Vlaamse meneren en mevrouwen halsstarrig vol van wel. Wij denken anders, wij doen anders, wij leven anders en onze culturen zijn eerder tegengesteld aan elkaar dan dat zij zelfs maar in de verte enige harmonische overeenkomst zouden vertonen''.